30. 4. 2014

ID: 94239

Řízení před soudem

Podle ustanovení § 150 o. s. ř. soud může výjimečně, jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, náhradu nákladů zcela nebo zčásti nepřiznat. Úvaha soudu, zda se jedná o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci (typicky jde o majetkové a sociální poměry účastníků řízení). V postupu, který není odpovídajícím způsobem vysvětlen, lze spatřovat jisté prvky libovůle a nahodilosti. Ustanovení § 150 o. s. ř. má sloužit k odstranění nepřiměřené tvrdosti, tedy k dosažení spravedlnosti pro účastníky řízení. Pokud je aplikováno, aniž by všechny relevantní důvody pro takový postup byly zjišťovány a posuzovány, jde o postup libovolný, který je způsobilý zasáhnout do základního práva na spravedlivé řízení podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ustanovení § 150 o. s. ř. nelze považovat za předpis, který by zakládal zcela volnou diskreci soudu (ve smyslu libovůle), nýbrž jde o ustanovení, podle něhož je soud povinen zkoumat, zda ve věci neexistují zvláštní okolnosti, k nimž je třeba při stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení výjimečně přihlédnout.“

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 2389/2013, ze dne 20.2.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně O. PLUS, a.s., se sídlem v P., proti žalovaným 1. JUDr. M. V., zastoupené JUDr. P.Š., advokátem, se sídlem v P., 2. M. A. a 3. P. – G.E.N. s.r.o., se sídlem v P., zastoupené JUDr. M. N., advokátem, se sídlem v P., o ochranu dobré pověsti právnické osoby, vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 56 Cm 182/2010, o dovolání třetí žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 11. března 2013, č. j. 3 Cmo 336/2012-378, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11. března 2013, č. j. 3 Cmo 336/2012-378, se v části čtvrtého odstavce výroku, v níž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem IV, a v pátém odstavci výroku zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobkyně se žalobou domáhala zaplacení částky 113 579 000 Kč jakožto přiměřeného zadostiučinění za újmu na dobré pověsti žalobkyně. Později svoji žalobu vzala částečně zpět, když se domáhala zaplacení částky 100 000 Kč.

Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. dubna 2012, č. j. 56 Cm 182/2010-327, zamítl návrh žalobkyně, aby byla žalovaným uložena povinnost zaplatit žalobkyni společně a nerozdílně částku 100 000 Kč (výrok pod bodem I), rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi žalobkyní a prvou žalovanou a druhým žalovaným (výroky pod body II a III) a uložil žalobkyni zaplatit třetí žalované na náhradě nákladů řízení částku 79 320 Kč (výrok pod bodem IV).

K odvolání žalobkyně a třetí žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 11. března 2013, č. j. 3 Cmo 336/2012-378, opravil rozsudek soudu prvního stupně v záhlaví v označení obchodní firmy třetí žalované, zrušil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I ve vztahu mezi žalobkyní a prvou žalovanou a druhým žalovaným a v tomto rozsahu řízení zastavil, rozhodl o náhradě nákladů ve vztahu mezi žalobkyní a prvou žalovanou a druhým žalovaným, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I ve vztahu mezi žalobkyní a třetí žalovanou potvrdil a ve výroku pod bodem IV změnil tak, že žalobkyně je povinna zaplatit třetí žalované na náhradě nákladů řízení částku 32 670 Kč a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení ve vztahu mezi žalobkyní a třetí žalovanou tak, že

žalobkyni uložil, aby třetí žalované zaplatila na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 28 677 Kč.

Odvolací soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi žalobkyní a třetí žalovanou uznal námitku třetí žalované, že při určení paušální sazby výše odměny advokáta v daném případě nelze postupovat podle § 6 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 484/2000 Sb.“), neboť ochrana dobré pověsti právnické osoby, o kterou v daném případě šlo, není osobnostním právem, ale pouze osobním právem právnické osoby od osobnostních práv fyzické osoby odvozené. Odvolací soud tedy aplikoval § 3 zmíněné vyhlášky, zároveň však výši náhrady nákladů řízení třetí žalované snížil. Ke snížení náhrady nákladů řízení přiznané třetí žalované dospěl odvolací soud na základě aplikace § 150 o. s. ř., když důvody hodné zvláštního zřetele spatřoval v tom, že Městský soud v Praze, k němuž byla žaloba podána jako k věcně a místně příslušnému soudu prvního stupně, ve věci rozhodoval, přestože na straně žalované byla v této věci soudkyně a vyšší soudní úředník jmenovaného soudu. Tato skutečnost byla důvodem zrušení rozsudku Městského soudu v Praze odvolacím soudem a přikázání věci Krajskému soudu v Praze k novému projednání a rozhodnutí. Tyto okolnosti žalobkyně ovlivnit nemohla, proto odvolací soud nepřiznal třetí žalované náhradu nákladů řízení za řízení před Městským soudem v Praze a za první řízení před Vrchním soudem v Praze, které vedlo k přikázání věci Krajskému soudu v Praze.

Proti části výroku rozsudku odvolacího soudu ve čtvrtém odstavci, kterou byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem IV tak, že žalobkyně je povinna zaplatit třetí žalované na náhradu nákladů řízení částku 32 670 Kč, podala třetí žalovaná dovolání.

Přípustnost dovolání spatřuje v naplnění podmínek § 237 o. s. ř., když v dovolacím řízení jde o vyřešení otázky procesního práva – zda dovození podjatosti všech soudců soudu prvního stupně a pozdější přikázání věci odvolacím soudem jinému soudu prvního stupně zbavuje účastníka řízení, který byl do té doby ve věci samé procesně úspěšný, nároků na náhradu nákladů řízení vůči procesně neúspěšné protistraně, které vznikly do doby přikázání věci jinému soudu podle § 12 odst. 1 o. s. ř.

Z obsahu podání vyplývá, že dovolatelka má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

Dovolatelka nesouhlasí s aplikací § 150 o. s. ř. odvolacím soudem, který přiznal zcela úspěšné třetí žalované nárok na náhradu nákladů pouze za řízení před Krajským soudem v Praze, nikoliv za řízení před Městským soudem v Praze, který jako věcně a místně příslušný soud rozhodoval, přestože na straně žalované byla v této věci soudkyně a vyšší soudní úředník téhož soudu, a za první odvolací řízení u Vrchního soudu v Praze.

Dovolatelka má za to, že napadenou částí rozhodnutí odvolacího soudu bylo zasaženo do jejich ústavně zaručených práv (zejména práva na spravedlivý soudní proces a také práva na ochranu majetku, obě zakotvená v Listině základních práv a svobod a Úmluvě o ochraně lidských práv a svobod). Současně považuje napadenou část rozsudku za částečně nepřezkoumatelnou pro absenci takového odůvodnění, které by bylo skutečným odůvodněním měnícího výroku o nákladech řízení a odůvodněním aplikace § 150 o. s. ř. Dovolatelka namítá, že v průběhu řízení nejednala obstrukčně ani neúčelně. V rozhodnutí ve věci samé zaujal odvolací soud takřka totožné skutkové a právní závěry, jakými se dovolatelka jako třetí žalovaná bránila žalobě již ve svém prvním podání. Dovolatelka rovněž odkázala na judikaturu Ústavního soudu, např. na nález Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. II. ÚS 146/04, na základě které dochází k závěru, že napadené rozhodnutí nepřípustně odepřelo kompenzaci nákladů řízení před soudem (která dle dovolatelky měla dosahovat

řádů statisíců Kč). Dovolatelka navrhla, aby dovolací soud zrušil napadenou část rozsudku odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jakožto soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dovolání projednal a rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění dotčeném novelou provedenou zákonem č. 404/2012 Sb., účinnou od 1. 1. 2013 (dále opět jen „o. s. ř.“).

Přípustnost dovolání je dovozována z ustanovení § 237 o. s. ř. s tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, kterou dovolací soud doposud neřešil.

Po zjištění, že třetí žalovaná podala dovolání v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.) a že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou řádně zastoupenou advokátem, jímž bylo dovolání též sepsáno (§ 241 odst. 1, 4 o. s. ř.), Nejvyšší soud nejprve posuzoval, zda je dovolání přípustné.

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Jak již v minulosti Nejvyšší soud judikoval (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2013, sp. zn. 29 Cdo 2394/2013), „má-li být dovolání přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. ve znění účinném od 1. ledna 2013 proto, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena, musí být z dovolání patrno, kterou otázku hmotného práva má dovolatel za dosud nevyřešenou dovolacím soudem.“ Totéž se týká i otázek práva procesního.

Tomuto požadavku dovolatelka vyhověla, když za dosud neřešenou otázku označila otázku, zda dovození podjatosti všech soudců soudu prvního stupně a pozdější přikázání věci odvolacím soudem jinému soudu prvního stupně zbavuje účastníka řízení, který byl do té doby ve věci samé procesně úspěšný, nároků na náhradu nákladů řízení vůči procesně neúspěšné protistraně, které vznikly do doby přikázání věci jinému soudu podle § 12 odst. 1 o. s. ř.

Jelikož tuto otázku dovolací soud skutečně doposud neřešil, je dovolání přípustné.

Dovolání je i důvodné.

Podle § 142 odst. 1 o. s. ř. přizná soud účastníku, který měl ve věci plný úspěch, náhradu nákladů potřebných k účelnému uplatňování nebo bránění práva proti účastníku, který ve věci úspěch neměl.

Podle § 146 odst. 2 o. s. ř. jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady. Byl-li však pro chování žalovaného (jiného účastníka řízení) vzat zpět návrh, který byl podán důvodně, je povinen hradit náklady řízení žalovaný (jiný účastník řízení).

Podle § 150 o. s. ř. jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.

Povinnost nahradit náklady řízení, stanovená podle § 142, § 143, § 146 odst. 2, § 147 nebo § 148 se může v konkrétním případě jevit jako nepřiměřená tvrdost. Ustanovení § 150 o. s. ř. proto soudu umožňuje, aby ve výjimečných případech z důvodů hodných zvláštního zřetele účastníkům, vedlejším

účastníkům nebo státu, kteří by jinak měli právo na náhradu nákladů řízení, tuto náhradu zcela nebo zčásti nepřiznal.

Výkladu § 150 o. s. ř. se v minulosti již věnoval Ústavní soud i odborná literatura (Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009; David, L., Hrušáková, M., Komentář Wolters Kluwer – Občanský soudní řád. 1. vydání Praha : Wolters Kluwer Česká republika, 2009).

Podle této odborné literatury se okolnostmi hodnými zvláštního zřetele rozumí takové okolnosti, pro které by se jevilo v konkrétním případě nespravedlivým ukládat náhradu nákladů řízení tomu účastníku, který ve věci úspěch neměl, a zároveň by bylo možno spravedlivě požadovat na úspěšném účastníku, aby náklady vynaložené v souvislosti s řízením nesl ze svého. Při zkoumání, zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, soud přihlíží v první řadě k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům všech účastníků řízení; je třeba přitom vzít na zřetel nejen poměry toho, kdo by měl hradit náklady řízení, ale je nutno také uvážit, jak by se takové rozhodnutí dotklo zejména majetkových poměrů oprávněného účastníka. Významné z hlediska aplikace § 150 o. s. ř. jsou rovněž okolnosti, které vedly k soudnímu uplatnění nároku, postoj účastníků v průběhu řízení a další.

Z uvedeného mimo jiné plyne, že zásadu úspěchu ve věci, kterou je úprava náhrady nákladů řízení obecně ovládána, nelze v zásadě prolomit pouze na základě okolností stojících na jedné straně sporu.

Jak judikoval Ústavní soud například v nálezu ze dne 13. září 2006, sp. zn. I. ÚS 191/06, „Podle ustanovení § 150 o. s. ř. soud může výjimečně, jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, náhradu nákladů zcela nebo zčásti nepřiznat. Ústavní soud ve svých rozhodnutích opakovaně zaujal stanovisko, že úvaha soudu, zda se jedná o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci (typicky jde o majetkové a sociální poměry účastníků řízení). Musí také své rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnit. V postupu, který není odpovídajícím způsobem vysvětlen, lze spatřovat jisté prvky libovůle a nahodilosti (viz např. nález sp. zn. III. ÚS 727/2000, www.judikatura.cz). Ustanovení § 150 o. s. ř. má sloužit k odstranění nepřiměřené tvrdosti, tedy jinými slovy k dosažení spravedlnosti pro účastníky řízení. Pokud je aplikováno, aniž by všechny relevantní důvody pro takový postup byly zjišťovány a posuzovány, jde o postup libovolný, který je způsobilý zasáhnout do základního práva na spravedlivé řízení podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 237/05, www.judikatura.cz).

Podle názoru Ústavního soudu však ustanovení § 150 o. s. ř. nelze považovat za předpis, který by zakládal zcela volnou diskreci soudu (ve smyslu libovůle), nýbrž jde o ustanovení, podle něhož je soud povinen zkoumat, zda ve věci neexistují zvláštní okolnosti, k nimž je třeba při stanovení povinnosti k náhradě nákladů řízení výjimečně přihlédnout.“

Odvolací soud tedy pochybil, když rozhodl o moderaci nákladů řízení, aniž by zjišťoval, jaké jsou majetkové, sociální, osobní a další poměry účastníků řízení a jaký je možný dopad přiznání či naopak nepřiznání náhrady nákladů řízení u toho kterého účastníka. Nadto odvolací soud nesprávně posoudil i okolnosti, které zjistil. Odvolací soud sice uvedl, že žalobkyně nemohla ovlivnit skutečnost, že Městský soud v Praze, k němuž byla žaloba podána jako k věcně a místně příslušnému soudu prvního stupně, ve věci rozhodoval, přestože na straně žalované byla v této věci soudkyně a vyšší soudní úředník jmenovaného soudu (a tato skutečnost – tedy možná podjatost všech soudců Městského soudu v Praze – byla důvodem zrušení rozsudku Městského soudu v Praze a přikázání věci Krajskému soudu v Praze k novému projednání a rozhodnutí), opomněl však zohlednit fakt, že tento chybný postup soudu prvního stupně ohledně vlastní podjatosti nemohla účinně ovlivnit ani třetí žalovaná a spravedlivě ji tak nelze krátit na náhradě nákladů řízení. Výklad a aplikace § 150 o. s. ř. odvolacím soudem tak v posuzovaném případě nesledovala účel tohoto ustanovení – tedy (v citovaném judikátu zmiňované) dosažení spravedlnosti pro účastníky řízení. Dovození podjatosti

všech soudců soudu prvního stupně a pozdější přikázání věci odvolacím soudem jinému soudu prvního stupně není dostačujícím důvodem pro aplikaci § 150 o. s. ř. a krácení procesně úspěšného účastníka na náhradě nákladů řízení. Rozhodnutí odvolacího soudu tedy stojí na nesprávném právním posouzení.

Nejvyšší soud proto rozsudek odvolacího soudu v části čtvrtého odstavce výroku, v níž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem IV, a v závislém výroku [§ 242 odst. 2 písm. b) o. s. ř.] o náhradě nákladů odvolacího řízení (pátý odstavec výroku) podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc v tomto rozsahu podle § 243e odst. 2 o. s. ř. vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Bezprávná výhružka
- Zpeněžení majetku
- Výpověď z pracovního poměru
- Kupní cena
- Náhrada škody podle insolvenčního zákona (exkluzivně pro předplatitele)
- Překvapivost rozhodnutí (exkluzivně pro předplatitele)
- Přihláška pohledávky (exkluzivně pro předplatitele)
- Realitní zprostředkování (exkluzivně pro předplatitele)
- Vykonatelnost rozhodnutí (exkluzivně pro předplatitele)
- Exekuce
- Důkazní povinnost